શ્રી ગણેશાયનમ:

મુદ્રા પ્રતાપ

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

— —

મંગળા ચરણ—વસ્તુ વિવેચન.

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧—કણ્વ રુષિના આશ્રમ સ્થાનમાં પોતાની બાળ સહચરીઓ સાથે શકુંતલા આશ્રમનાં ફુલ ઝાડને પાણી પાય છે તેવામાં શિકારે નીકળેલા પુરૂવંશી દુષ્યંતનું ત્યાં આગમન થાય છે. શકુંતલા તથા દુષ્યંતનુ પ્રથમ પ્રેમ દર્શન.

પ્રવેશ ૨—શિકાર નિમિત્તે દુષ્યંતની સાથે અરણ્યમાં નીકળેલા ગજાના સહચાર માઢવ્યનો શકુંતલાના મોહ પાસમાં પડેલા દુષ્યંત ાથે વ્યંગ વિનોદ. રાક્ષસોથી ભય પામેલા ઋષિ બ્રાહ્મણો તથા કણ્વના શિષ્યોનું રક્ષણાર્થે રાજાને નિમંત્રણ. નિમંત્રણનો સ્વીકાર.

પ્રવેશ ૩—રાજાના આગમનથી તપોવનમાં શાંતી: શંખદત્ત નામના એક ગરીબ બ્રાહ્મણની અનુભવ જોથીની સોના મ્હોરો આપ- શંખના બદલામાં ખરીદી.

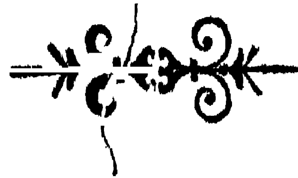
પ્રવેશ ૪—મદનતાપથી પરિ મતી શકુંતલાને સખી- શિતલોપચાર—શકુંતલાનો ષ્યંતનું પ્રાગટ્ય—માજી ા આગમનથી રંગમાં ભંગ

પ્રવેશ ૫—ધનમિત્ર નામના નગરશેઠે પોતાની પુત્રી કરીને ... છાયા નામની અનાથ કન્યાનાં લગ્ન. શેઠાણીનો વિરોધ-... છાયા તથા બીજી સખીઓનો અરસપરસ હાસ્યવિનોદ.

પ્રવેશ ૬—નગરશેઠને ત્યાં જતી જાનનો ઉતારો—વરને ઓચીંતી વાઇ આવવાથી લગ્નમાં વિઘ્ન-ભુખ્યા શંખદત્તનું અચાનક આગમન-મુહૂર્ત સાચવી લેવા માટે વરને બદલે શંખદત્તને ઉપરલાવવાની યોજના.

પ્રવેશ ૭—દુષ્યંતની સાથે ગાંધર્વ લગ્નથી પરણેલી શકુંતલાના સંબંધમાં સખીઓની માર્મીક ગોષ્ટી-હરણના બચ્ચા પ્રત્યે પ્રેમ દર્શાવતી શકુંતલાને દુષ્યંતનો ઠપકો-ઠપકાનો જવાબ- મુદ્રાદાન-વિરહ ઘેલી શકુંતલાને દુર્વાસાનો શ્રાપ-શ્રાપના અનુગ્રહ માટે સાનુમતી તથા બીજી અપ્સરાઓની દુર્વાસાને પ્રાર્થના.

ટેબ્લો.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧—સોમતીર્થથી પાછા ફરેલા કણ્વ મુનિના શિષ્યોની વનમાં પુષ્પ લેવા જવા માટે તૈયારી-રાજાને ગયે ઘણા દિવસ થઇ જવાથી શકુંતલાની સખીને ચિંતા—વધામણી.

પ્રવેશ ૨—સાસરે સીધાવતી શકુંતલાને વડીલોનાં આશીર્વચન હિત શીખામણ.

પ્રવેશ ૩—ધનમિત્ર શેઠને ત્યાં વર કન્યાની એકાંત મુલાકાત-ભાડુતી પરણેતરનો ભવાડો.

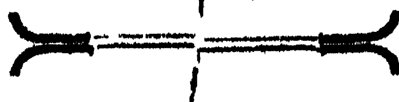
પ્રવેશ ૪—દુસ્યંત રાજાના સભાસ્થાનમાં શકુંતલા તથા ગૌતમીનું આગમન—દુર્વાસાના શ્રાપ પ્રભાવથી રાજાને પૂર્વ વાતનું વિસ્મરણ—શકુંતલાનો પશ્ચાતાપ—મેનકાનું શકુંતલાને આકાશમાં ઉપાડી જવું.

પ્રવેશ ૫—શાખદત્ત તથા ઓઘડ ઓઘડની ભાંજગડ શખદત્તને વિદાયગીરી—રાજાની મ્હોર છાપવાળી અંગુઠી લઇ માછીનું કીમત કરાવવા આવવું—અગુઠી પચાવતાં પકડાઇ જવું—ધાનત તેવી બરકત—બારોબાર બદીખાને.

પ્રવેશ ૬—ભાડુતી પરણેતરના ભેદનો ખુલાસો-પ્રપંચનો ભોગ થઇ પડેલી છાયા તથા શેઠ શેઠાણીનો પશ્ચાતાપ.

પ્રવેશ ૭—વસંતોત્સવનો પ્રતિબંધ-પોતાની અગુઠી પ્રાપ્ત થતાં રાજાને પૂર્વ વાતનું સ્મરણ—પશ્ચાતાપ—માઢવ્યનો દીલાસો—ધનમિત્ર સંબંધી પત્ર વાંચતાં દુઃખમાં વૃદ્ધિ—ગુપ્ત રીતે રાજાની ચિકિત્સા જોતી અપ્સરા સાનુમતીનો સતોષ—આકાશમાંથી માતલીનું રથ લઇને આવવું—દુષ્યતને લઇ ઇંદ્રિલોકમાં જવું.

ટેબ્લો.

અંક ૩ જો.

પ્રવેશ ૧—હેમકૂટ પર્વત ઉપર આવેલા ભગવાન કાશ્યપના આશ્રમસ્થાન પાસે સમુદ્રમાં ડુબતી છાયાને લઇ સાનુમતીનું આગમન– અનાથ છાયાને સનાથ બનાવવા માટે સાનુમતીનું કાશી તરફ પ્રયાણ–ઇંદ્રભુવનમાંથી પાછા વળતા માતલી સાથે દુષ્યંતનું આગમન.

પ્રવેશ ૨—સિંહના બચ્ચાને રમાડતા સર્વદમનને દેખી દુષ્યંતને આશ્ચર્ય–તાપસીઓ સાથે અરસ પરસ વાતચીત થતાં પોતાનો જ એ પુત્ર છે એમ ખબર પડવાથી રાજાને આનંદ–પિતાપુત્ર ભેટ.

પ્રવેશ ૩—કાશ્યપ ભગવાનના આશ્રમ સ્થાનમાં શકુંતલા–પતિ સતીની ભેટ–પતિનો પશ્ચાતાપ–સતીની ક્ષમા ઉદારતા

પ્રવેશ ૪—કાશી વિશ્વેશ્વરના મંદિર પાસે છાયા તથા શંખદત્તની મુલાકાત–અરસ પરસ ઓળખાણ–ભેદનો ખુલાસો.

પ્રવેશ ૫—ભગવાન મારીચના આશ્રમ સ્થાનમાં સર્વેનું દર્શન નિમિત્તે આગમન–સર્વની અરસ પરસ ભેટ–દેવતાઓનાં આશીર્વચન–નાટકની પૂર્ણાહુતી.

ૐ શાંતીઃ શાંતીઃ શાંતીઃ

શ્રી ગણેશાયનમ:

મુદ્રા પ્રતાપ

નાટકનાં ગાયનો.

મંગળા ચરણ.

(૧)

સુત્રધાર-બાળાઓ-શ્રીધર શ્રી ધરણીધર
કમલનયન કમલાવર
વદુપદ વિશ્વેશ્વર
કરો કૃપા કિંકર પર શ્રી૦
આદિ જલ વૈશ્વાનર
હોતા ચંદ્ર પ્રભાકર
નભ, ભૂ, પ્રાણ સુધાભર
અષ્ટ સ્વરૂપ મંગલ કર. શ્રી૦

(૨)

સુત્રધાર-બાળાઓ-ન કીજીએ પ્રીતડી અજાણી ન કીજીએ
ન લીજીએ. મારગ અજાણ્યો ન લીજીએ
સૌમાં પ્રથમ આજ્ઞા વડીલ તણી લીજીએ
પછી કામ જોઇ વિચારીને કીજીએ
ના અજાણ્યું ફળ ખાવું

ના અજાણ્યે આરે ન્હાવું
અજાણ્યું પાણી નવ પીજીએ. ન કીજીએ૦

(૩)

શકુન્તલા-સખીઓ—

ચાલો ચાલોને જળ સીંચવા સાહેલીરે
નાજુક ઘડુલી ભરી સાર
કરોને જળધાર. ચાલોને૦
જો ગુણીયલ જુઇ વેલડી આંબલીએ! ગુણખાણ
નવિન જીવન પામી હસે ભોગવતાં સુખ લ્હાણ
સરજાયાં જળ પવન છે જીવન જગતનાં જાણ
ચંદ્ર જીવન છે કુમુદનુ કમલ જીવન છે ભાણ
સુંદર છોડ સોહામણા—સાહેલીરે
ઉગ્યા હારોહાર, શોભાનો નહી પાર. ચાલોને૦

(૪)

સખીઓ— ઓ જોબનવતી એ તો તારા જોબનીયાનો દોષ
તું અમપર આણે શીદ રોષ. ઓ૦
બાગ સુતન ખીલવશે યૌવન
સાંભળ સજની વાત
અરે તું સાંભળ સજની વાત
નવીન ભાવનો ઉદય થશે
વળી થશે કંઇ કંઇ ઉત્પાત
મનના માન્યા પતિને પામી

માણીશ સુખ સંતોષ
અરે તું માણીશ સુખ સંતોષ
અમે જોયુ તુંજ ભાગ્ય
હવે ભલે જુએ જોશીડા જોષ. ઓ૦

(૫)

શકુન્તલા-સખીઓ—

અલી જોને
અલી જોને આ અલી વારવાર
આવી મુજને અકળાવે
અલી કુસુમ કળી સમ જોઇ તને
ગુંજી નીજ ગાન સુણાવે
મરને ! મુવા મરને !
જ્યાં જાઉં ત્યાં પુઠળ આવે
લુચ્ચા શાને મને સતાવે
મરને ! મુવા મરને !
અલી કુસુમ કળી સમ જોઇ તને
ગુંજી નીજ ગાન સુણાવે
અલી જોને !

(૬)

શકુન્તલા-સખીઓ—

ઊભાં રહો ! ઊભાં રહો
ઊભાં રહો જરાય, ઊભાં રહો જરાય,
ન મારાથી ચલાય, ઊભાં રહો.

"કેમ શું થયું ?"
વાગ્યો કાંટો ઝીણો
તેથી ઊપડે ન પાય.
અરરર દુઃખ બહુ થાય
ઊંહું ખુબ બળે લ્હાય
જાણે પ્રાણ મારા જાય
અરરર ઓય. ઊભાં રહો.

(૭)

દુષ્યંત— જોઇ અજબ નાર ઊપવનમાં
દીવ્ય અનુપમ રૂપ રમાનું
દુર્લભ રાજ્ય ભુવનમાં. જોઇ૦
આ લેખી પ્રતિમા વિધીએ
ધર્યાં અંગ સુ બ્રહ્મ સદનમાં
કાન્ત સકલની કાન્તી મુકી
કમલાના કમલ વદનમાં. જોઇ૦

(૮)

માઢવ્ય—ગીત વખતના ગાવાની ગત પુછી જુઓ ગાનારાને
જેવું તેવું ખાવાની ગત પુછી જુઓ ખાનારાને
મહાજન મોટા થવાની ગત પુછી જુઓ થાનારાને
વિણ બોલાવે જાવાની ગત પુછી જુઓ જાનારાને

ધાડ પડે તો ધાવાની ગત પુછી જુઓ ધાનારાને
જેને તેને ન્હાવાની ગત પુછી જુઓ ન્હાનારાને

(૯)

શંખદત— શંખદેવ સંભારૂં ઘડી ઘડી
એક લાવો સોના મ્હોર રોકડી
લક્ષાધિપતી કહાવું
મોટા બંગલા બંધાવું
વાહ જુક્તિ મઝાની કેવી જડી
શખ લાવો સોના મ્હોર રોકડી
ગયો ખાંધેથી ભાર
પડે ઘેર ટંકશાળ
પ્રભુ માયા તમારી દિસે વડી
શંખ લાવો સોના મ્હોર રોકડી

(૧૦)

સખીઓ— મોરી આલી તને સુખ થાય
જરાએ કાંઇ શાન્તી વળે
અગ તારૂં ઊનુ ઊનું જણાય
નયન તારાં શાથી ઢળે. મોરી૦
રચી કોમલ દલ કમલની ફુલ શય્યા સુખકાર
ચંદન અંગે અરચીયું કીધા સકલ ઊપચાર
આમ વાયુ શીતળ ઢોળાય કમળ દળ બોળી જળે. મોરી૦
બોલ બોલ સખી બ્હાવરી દરદ તને શું થાય

રોગ પીછાણ્યા વિણુ ખરો ક્યમ કરી થાય ઊપાય
કહે શાથી આ અલા તારી જાય મનોરથ ત્હારા ફળે   મોરી૦

(૧૧)

સખીઓ-શકુન્તલા—

કાગળ લખ કોડથી સકુમારી
મુંઝા નહીં મનમાંહી લાજની મારી,   કાગળ૦
" શું લખું ? "
પુછે શું અમને અલી લખ લખ જે દીલ ચ્હાય,
વ્હાલાની વાતો ભલી અમથી નવ સમઝાય
બીજા તે શું જાણે મનની વાતો ત્હારી,   કાગળ૦

(૧૨)

શકુન્તલા-દુષ્યંત—

રાજાજી રહેજો તમારા ભારમાં
બાળો છો હજી શાને
ધગધગતા અગારમાં
...   .રાજાજી
" ઓ બાળા તમે બોલો ન બોલ હવે આવા "
" જાવાનું કહો મારે હું કેમ દઉં જાવા "
હો રાજ તમે ગુણી થઇ ખપશો ગમારમાં. રાજાજી૦
દેખી ખીલતી નાજુક ફુલકળી
મધુકર આવ્યો પાસે.
મધનો લોભી મધ ચુસ્યા વિણુ
એમ ન ઊડી જાશે
" એ કોઇ આવ્યું "

" એમ કાંઇ જવાયું "
હો રાજા તમે ગુણી થઇ ખપશો ગમારમાં. રાજાજી૦

(૧૩)

શકુન્તલા— ફુલ મંડપના વાસી મીઠા મોરલા
વીતાડજે સુખે કે દુઃખે રાત
મળશું પાછા કાલે પ્રભાત. ફુલ૦
હારીશ નવ મન ધીરજ ધરજે
શુકન જોઇ કાલે સંચરજે
કાલે કરશું મીઠી મીઠી વાત. ફુલ૦

(૧૪)

લક્ષ્મી— ધીક ધીક વંધ્યાનો અવતાર
સતતિ વિના સુનો સસાર. ધીક૦
અઢળક ધન દોલત બહુ પામી
સંતતિ વીણ સંપત્તી નકામી
ગોળ વિના કંસાર, મોળો જેમ ગોળ વિના કંસાર.
ધીક૦
પ્રજા વડે જેમ ઊજળાં પ્રજાપતીનાં દ્વાર
તેમ પ્રજાથી ઉજળાં પ્રજાતણાં ઘરબાર.

(૧૫)

લક્ષ્મી— કહો પારકાં પોતાનાં શી રીતે કહેવાય
સદા પારકાં તે સૌ અંતે પારકાંજ થાય
માપ અંતરના પ્રેમનું ન કોથી મપાય
નખ આંગળીથી વેગળા તે માટે કપાય

વંશ વેલીની વૃદ્ધી સ્વામી એથી શું થાય
એ છે ઠાલી બધા મન વાળવાના ઉપાય. કહો૦

(૧૬)

છાયા— સતી તણાં સુખ સૌ પતિ ચરણે
પતિ વડે ચુડી ચોટલો (૨)
પતિથી અળગી રહે પીયર તે
પાપનો બાંધે પોટલો. (૨) સતી૦
પીયરનાં પકવાન નકામાં
મીઠો સુકો સાસરીયાનો રોટલો (૨) સતી૦
મહીયરના રંગમહેલ નકામા
રૂડો અઢી ગજ સાસરીયાનો ઓટલો. (૨) સતી૦

(૧૭)

ઓઘડ-બોઘડ-શંખદત—
ભાડુતી વરનું પરણેતર જોવા જેવું થાય
ભાડાનો વર ભાડુતી મામાની સાથે જાય
વર વિનાની જાન લઇ જાનૈયા ખોટી થાય
ભાડાનો વર ભુખ્યો ભુખ્યો જાન પાછળ જાય
ભાડુતી મામો ને ભાડુતી બાપ
બોલ શંખ બાપ દેને જવાબ

(૧૮)

સખીઓ— જાદુગર પ્રેમ
જબરી દીસે ત્હારી જાદુગરી
અદભુત શક્તિ શી તારામાં ભરી જાદુગર૦
ડાહ્યા નીજ ડહાપણ છોડી

મુરખ પણ રહે કર જોડી
મતીયા જનની પણ જાય મતી ફરી (૨) જાદુગર૦
ટેકીના ટેક તજાવે
હાકે બ્રહ્માંડ ગજાવે
ત્હારે નામે જન કંઇં જાતા તરી. (૨) જાદુગર૦

(૧૯)

દુષ્યંત-શકુન્તલા—

એ મનહરણી
આમ તમે હરણાને ક્યાં લગી રમાડશો
મૃગ નયની
આમ તમો મૃગલાને ક્યાં લગી રમાડશો. મનહરણી૦
અમ અરસ પરસ ઉર પ્રેમ વસ્યો
મહીપત શું એ મહીં દોષ કશો
નહી દોષ કરશો, નહી રોષ કરશો. :મનહરણી૦
નાનું રખડતું એકલું મુકી માત એની ગઇ મરી
થાતાં અધીક સહવાસ થઇ ગઇ અધીક મમ મમતા ખરી
સુખ શાન્તી હૃદયને પમાડશો. મનહરણી૦

(૨૦)

શકુન્તલા-- સુજાણ અજાણ્યા શું વિશ્વાસ કેમ આવે
અજાણી પ્રીત પુઠે પસ્તાવો કરવો. સુજાણ૦
પાળવાને લાડ પ્રથમ ઝાઝાં બતલાવે
પરવશ બનાવી પછી ખત્તા ખવરાવે
કેમ આવે વિશ્વાસ કેમ આવે. સુજાણ૦

(૨૧)

શકુન્તલા—રાજાજી હવે પાછા ક્યારે મળશો
મને પટરાણી ક્યારે કરશો. રાજાજી૦
રાજ કાજમાં મન રોકી વાલમ ના વ્હાલ વીસરશો
ભાગ્યવંત રહું આપ ભરૂંસે બોલ્યું વચન તમે પાળશો.
રાજાજી૦

દુષ્યંત— અંગુઠીમાં મુજ નામના અક્ષર લખ્યા છે જેટલા
તેડાવતાં મુજ પાસ પદ્મણી દીવસ જાશે તેટલા.

(૨૨)

શીષ્યો— જાગી જીવ જો જરી જીવન તારૂં હરી
રાત્રી અંધારી વહી વાયુ વ્હાણું
અન્ય સૌ પરહરી સમરને શ્રીહરિ
ફરી ફરી નહીં મળે આવું ટાણું
અધિક ગોવીંદથી પણ ગુરૂને ગણી
ગુરૂપદે પરમ આનંદ માણો
સારહીન સકલ સંસારમાં
સારનો સાર શ્રીહરિ તણું નામ જાણો.

(૨૩)

અનસુયા-પ્રીયંવદા—વાધ્યો ઊમંગ અંગ સુણી વધામણી
સજની જ્યમ ચંદ્ર વડે રજની સોહામણી
... ...વાધ્યો.
સાસરે સીધાવી સુખ પામે સખી આપણી

થાશે પટરાણી, મહારાજ્ય તણી રાણી
ગુણખાણી શાણી એ લજામણી. વાધ્યો૦

(૨૪)

સખીઓ— સજાવીએ શણગાર (૨)
સજની અમારી તું સાસરીએ જાય
લે ફુલના સુંદર હાર
એની તું કંઠે ધાર. સજની૦
" આ મંગલસુત્ર "
" આ ચુડી "
ફુલની આ દામણી
લે લે લજામણી
આ વલ્કલ ઓઢી સાર
એની તું થા તૈયાર. સજની૦

(૨૫)

શકુન્તલા-કણ્વ—
દાદાજી પાય લાગું
શુભ આશીષ અંતરની માગું દાદાજી૦
હું બાળક, તમે પાલક મારા
મુજ પર બહુ ઉપકાર તમારા
આશીષ અતરની માંગું દાદાજી૦
યયાતિને—વ્હાલી થઇ સતી સર્મિષ્ટા જેમ
પુરૂસમ સુતપામી સદા થજે વ્હાલી તું તેમ. શુભ૦

(૨૬)

સખીઓ— સખી કોયલ ટૌકેરે
ટીહુ ટીહુ સાદ કરી.
ટીહુ સાદ કરી (૨) સખી૦
શુભ શુકન વિલોકેરે
હૈયે બહુ હેત ધરી. (૨) સખી૦
પતિને મળવાનીરે આતુરતા છે મનમાં ઘણી
હોંસ હૈડાની છાનીરે પુરી થાશે એ રમણી (૨)
પુણ્ય પુર્વનાં સાચાંરે રૂડા નર વરને વરી
સખી આપણ પાછાંરે હવે ક્યારે મળશું ફરી(૩)સખી૦

(૨૭)

રૂષી પત્નીઓ— પુત્રી એ ધન સદા પરાયુ
પુત્રી શોભે સાસરીએ
બીજાની થાપણુ રાખી
શીદ ઋણુવાળા ઠાલી ઠરીએ પુત્રી૦
સ્ત્રીનું સુખ સાસરીયું ભાસે
માન ઘટે બહુ મહીયર વાસે
આર્ય માતના બાલ આપણે
ઉત્તમ રહેણી આચરીએ. પુત્રી૦

(૨૮)

સર્વ— લાડકડી લાડકી અમારીરે
અંતરમાં ધરજે હીત શીખામણુ સારી

તારી જગમાં બોલાશે બલીહારીરે-અંતરમાં૦
કરજે વડીલોની સેવા
નીમ છે કુલ વધુના એવા
થાજે સદા તું સદાચારીરે-અંતરમાં૦
આજ્ઞા વડીલની પાળીને
પતિને પ્રભુ સમ જાણજે
પટરાણી પદ પામી સદા
વૈભવ ઘણેરા માણજે
સુખે નવ છેક ફુલાવું
દેખી દુઃખ નવ ગભરાવું
સાચો મારગ છે એ હીતકારીરે-અંતરમાં૦

(૨૯)

છાયા-શંખદત—
રમશો રીસામણી મનામણી
ક્યાં સુધી રમશો રીસામણી મનામણી
જરા જુવો જુવોને મારા ભણી ક્યાં૦
" ઉં હું ઉં ! "
લાજો છો શાને ઓ નાથ ઝાલી હાથ
મારા હૈયામાં હોંસ હજી છે ઘણી. (૨) ક્યાં૦
" ઉં હુ ! " રમશો૦

(૩૦)

શંખદત— જાન લઇ જાનૈયા આવ્યા
વરને આવી વાઇ

હું બન્યો વર ભાડાનો
છે ભાડુતી સગાઇ
જો વ્હીવા થાશે ફોક
જોશે ફજેતી લોક
રોશે મુઠીને પોક આ ભાડુતી જમાઇ.

(૩૧)

છાયા શંખદત—
ચાલો ચાલો મારા છાના મ્હેમાન
જમાડું પ્રીતે ભોજન પકવાન
આવે આંખે અંધારાં
હાડ હાર્યાં છે મારાં
ભુખે જાશે જરૂર મારો જાન
જમાડું પ્રીતે ભોજન પકવાન
થશે પહેલી જાનની શી મ્હોંકાણ
મુઓ એ વર ને બળી એ જાન. ચા૦

(૩૨)

કંચનીઓ— મહીમા પુરૂકુલ કેરો ગઇએ
પદરજ વદી પાવન થઇએ. મહીમા૦
તાના દીમ દીમ તોમ તોમ તનનનનન
તોમ તનન તનન તોમ તનનનનન તાના
તોમ તનનન તિલ્લાના ગાવે
સુર મગરે પધ મગરે બજાવે
માત્રા પરમાણે સમ લાવે
ગમ જો જાણે ગુણી જન કહીએ. મહીમા૦

(૩૩)

શકુન્તલા— નવ ઘટે આવું સ્વામી મારા
પરણીને પર હરવી દારા. નવ ઘટે૦
તમે મોટા થઇ શીદ માન મુકો
થઇ ધર્મ ધુરંધર ધર્મ ચુકો
પ્યારી કહી બોલાવો પ્યારા. નવ ઘટે૦

(૩૪)

શકુન્તલા— ગઇ ગ્રીષ્મ ઋતુના દીવસ જ્યાં
મહારાજ આપે ગાળીયા
નિર્ભય કરી ને સ્થાનને
મુની જન તણા ભય ટાળીયા
ત્રટ માલિની સંગે જતાં
ઉપવન ભણી પાછા વળ્યાં
નવ માલિકા મંડપ મહીં
એકાંત બે આપણ મળ્યા
* * * *
બોલેલા બોલ તે સંભારો રાજાજી
દીધેલા કોલ શે વિસારો રાજાજી
શે વિસારો રાજાજી. (૨) બોલેલા૦
જતી વખત આશ્રમ મહી પધારીયા રણધીર
કમળ પત્ર પડીએ ભર્યું દીઠું નિર્મળ નીર
મારૂં વ્હાલું લાડકું હરણ તણું જે બાળ
દેખી ત્યાં આવી ચઢ્યું જળ પીવા ઠગ.ળ.
બોલ્યા શું આપ તે સંભારો રાજાજી. (૨) બોલેલા૦
* * * *

પડીઓ મુખ આગળ ધર્યો, પાવા કરી અભિલાષ
પણ પરીચય નહીં તે થકી નવ આવ્યું તમ પાસ
મેં પાયું તે પી ગયું તમે કર્યું ઉપહાસ
અમે ઊછર્યાં વનમહીં તેથી ઉર વિશ્વાસ.
બોલ્યા શું આપ તે સંભારો રાજાજી,
તે સંભારો રાજાજી૦

(૩૫)

શકુન્તલા— કરશો નહીં રે કોઇ અજાણી પ્રીત
છાની પ્રીતીમાં મોટી ભીત. કરશો૦
જોઇ વીચારી પછી પ્રીત કરજો
પુછ્યા વીણ પગલું નવ ભરજો
નહી તો પસ્તાશો ખચીત, કરશો૦
માબાપે મુજને તજી જન્મ થતાં વન માંહ્ય
પરણીને પતિએ તજી રહી રખડતી આંહ્ય
દેવી માત વસુંધરા દયા કંઇ મન લાવ
માગ આપી મુજને હવે તુજ ઉરમાંહી સમાવ.

(૩૬)

ઓઘડ-ઓઘડ— મોટાના વ્હેવાઇ થઇ આવ્યા
બાહુતી વર લાવ્યા
અંગુઠીની જુગતી કરતાં
અધવચ આમ ફસાયા
આ બાહુતી વરનો બાપ
છોડો છોડો માબાપ

હવે ફરી વળ્યાં સૌ પાપ
બંદી ખાને નંખાવ્યા. મોટાના૦

(૩૭)

છાયા— માડી પરણ્યો જે મુજને તે
એ વર ન્હોય ન્હોય ન્હોય
આ છે પુરૂષ પરાયો કોઇ (૨) માડી૦
અન્ય પુરૂષને ઉઠ્લાવી
લાવ્યા મુકી ખુંપ માથે
પ્રપંચ કરી પરણાવી મુજને
બાહુતી વર સાથે. માડી૦

(૩૮)

સર્વ— ભલા ભલા વિશ્વમાં વિશ્વાસે કુટાય છે
વિશ્વાસે કુટાય છે ભરૂસે ભુલ ખાય છે (૨) ભલા૦
દેખતા પણ આંખ છતાં અંધ બની જાય છે
અમૃત જાણીને વિષ પાયુ પી જાય છે
અંતે એવા અધર્મીનું જડામુળ જાય છે (૨) ભલા૦
પાપનો ઘડો જ્યારે પુરો ભરાય છે
ઓચીંતો એકવાર ફટ ફુટી જાય છે
અંતે પકડાય ત્યારે પુરા પસ્તાય છે. (૨) ભલા૦

(૩૯)

છાયા— હું હીણભાગી નાર
થયો શું જન્મ વૃથા મારો
સગાં સંબંધીને મન હું થઇ

સર્પ તણો ભારો
માત તાતને મુખ નવ ગમશે
કટુ વચન કહી સૌકો દમશે
ગુણ ઓશીંગણ હું સૌની
મારે નહીં એક આરો. (૨) સગા૰
પરણી નાર પિયર વસનારી
જગમાં તેની છાપ નઠારી
કંથ વિનાની હું કો નહીં
વિશ્વાસ કરે મારો (૨) સગાં૰

(૪૦)

છોકરીઓ— બની શી શોભા અપરમપાર
અહો ઋતુરાજની આજે (૨)
ધર્યા શા આમ્ર મોર શિરતાજ
સુરેશ્વર પણ દેખી લાજે બની૰
કરી રહી કોયલ ટૌકા સાર
પુકારે જેમ નેકી છડીદાર
ગૌરી પર પણ ગૌરવ શું આજ
મદન મહારાજનું ગાજે. (૨) બની૰

યૌવન કાળે યુવતીનું યૌવન ખીલે જેમ
નવ યૌવન ઊપવન તણું પુર્ણ ખીલી રહ્યું તેમ
યૌવન કાળે યુવતીનાં અંગ બધાં લચકાય
તેમ આમ્ર તરૂવર બધાં મોર થકી લચી જાય

કરો ઋતુરાજ તણાં ગુણ ગાન પુજન કરી માગો શુભ વરદાન
મદન મદ ઘેલા જઇશું આજ મદન મહીમા ગાવા કાજે (૨)
બની૦

(૪૧)

દુષ્યંત— પ્રીયાને પરણીને મેં પરહરી
દૈવ પ્રભાવે ઉપવન કેરી
વાત ગયો વીસરી. પ્રીયાને૦
ગૃહિણી ગૃહ લક્ષ્મીનું મેં
સન્માન કર્યું ન જરી
રતિ સમ આકૃતિ સમિપ છતાં
નવ ઓળખી મેં સુદરી. પ્રીયાને૦

(૪૨)

દુષ્યંત— હુ અપરાધી (૨)
બહુ અપરાધી
અપરાધ ક્ષમા કર મારો
સતિ વીણ અપરાધે ત્યાગ કર્યો મેં તારો
ભુલ મે ખાધી. (૨)
અપમાન કર્યું બહુ તારૂ
ભગવતી તુજ મુખ દર્શન પાવન કરનારો.

(૪૩)

સુવૃતા-તાપસીઓ— ભજ ભુધરને ભાવે
મનવા ભજ ભુધરને ભાવે
તાપ સકલ એ સમાવે મનવા૦

માયા જાળ પ્રસારે મોટી
ઉપજાવે ભ્રમણાઓ ખોટી
પાર ન તેનો આવે મનવા૦
તજી અન્ય સંસાર ઉપાધી
માર્ગ અનુપમ લેને સાધી.
જન્મ મરણ ટળી જાવે. મનવા૦

(૪૪)

સર્વે— દૈવ પાસે પ્રાણી માત્ર દીન છે
દેવતાઓ પણ દૈવને આધીન છે
જેવી મતી જેની શુદ્ધ કે મલીન છે
કર્મ સૌનાં પ્રત્યક્ષ ત્યાં જામીન છે
સૌથી મોટામાં મોટું આકીન છે. દેવતાઓ૦

(૪૫)

દુષ્યંત— ઓ તરૂવર દેવાંશી
અશોક આશ્રય કરૂ આજ તારો
તુજ શુભ નામ પ્રમાણે
અશોક કરજે શોક હરી મારો.

(૪૬)

દુષ્યંત-સર્વદમન— બેટા ચાલોને સાથ
હવે જઇએ સંગાથ
બેટા ચાલોને સાથ
મારો ઝાલીને હાથ બેટા
" બેટા શું તું અહીંઆં રહે છે "

બેટા બેટા શાનો કહે છે ”
મારા કુલના ઉદ્ધારનાર હું તારો તાત (ર,
કહે કયાં છે કયાં છે એ મહાસતી તારી મ,

(૪૭)

તાપસીઓ--શકુન્તલા—

બહુ ધીરજના ફળ મીઠાં બેન
ધીરજનાં ફળ મીઠાં છે
કહે ઋતુ વિણ ફળ કયાં દીઠાં
ઋતુ વિણ ફળ કયાં દીઠાં
તરૂવર તહાં તરૂવરની છાયા
કથ તહાં કામનીની કાયા
જન બહુ મથન કરીને
ઉતાવળે આંબા નવ પાં
મન કરીએ ન અજીઠાં

(૪૮)

દુષ્યંત—

ભુલી જા ભુલી જા ૯
કર માફ મુજને પ્યારી
વીતી વાત સર્વ વીસ
આરોપતાં ફુલમાળ
અંધને !
કરી સર્પની ભ્રાન
પકડી નીચે પટક
કર્યું કામ મે ચ

''ન્તલા--દુષ્યંત--શુભ ર
તમ સુ

કર માફ સતી કહું શીર નામી
નવ અઘટીત ઉચરશો સ્વામી. શુ૦
ધરી ભક્તી ભાવ અંતરમહી
હરનીશ સતી રહે
પતી પદ કમલ વિરામી શુ૦

(૫૦)

ધા---તું કોણ નાર ઠગારી
કહી આમ ગળે પડનારી
નથી નાર હું ઠગારી
આ નાથ દાસી તમારી
હું ભલો બ્રહ્મચારી
ા શી ફજેતી મારી
તમે મને પરણ્યા છો!"
ત્યારે!"
પા શંખ લઇને આવ્યા ત્યારે!"
સો ભલા બ્રહ્મચારી
વાત ક્યાં સભારી.

(૫૧)

ાલો પ્રિતમ પ્રાણ
સુખ લ્હાણ
સુજાણ—ચાલો૦
મળ્યા આપ
હુ પાપ
પ્રતાપ—ચાલો૦